

Program krúžku na září a říjen 1988

- 3.9. 8.30 místnosti klubu na Horově, soustředění účastníků zájezdu do Polska
- 9.-12.9. zájezd do Polska s vystoupeními na oslavách Dne železničářů a Dne hutníků v Kattovicích a Tarnovských Gurách
- 14.9. 19.30 místnosti klubu na Horově, veřejná beseda
- 17.9. vystoupení ke Dni železničářů v Šumperku
- 22.9. 19.30 vystoupení v Domě rekreace ROH v Brně-Bystřici, sraz hodinu před začátkem na místě
- 19.10 19.30 místnosti klubu na Horově, V. jubilejní Havelská hodý

Výhledově:

- 4.11. ples členů Sdruženého klubu ROH železničářů na Stadióně ke 40. výročí klubu (jsme zváni jako hosté, nikoliv jako účinkující)
- 23.11. veřejná beseda
- 26.11. Janáčkově divadlo, dvě vystoupení ve slavnostních pořadech ke 40. výročí SKZ
- 7.12. Mikulášská beseda

Spolupráce Slováckých krúžků

23. července se při dobrém víně u Jagošů v Lipově sešli zástupci Slováckých krúžků z Prahy, Brna a Bratislavy, aby se poradili o vzájemné spolupráci. Bylo dohodnuto, že každé dva roky bude uspořádán sraz členů všech tří krúžků a jednou ročně schůzka zástupců krúžků. První členský sraz bude v roce 1989, pravděpodobně v květnu na Uherškově, a jeho přípravou byl pověřen náš krúžek. Další sraz se bude konat v Bratislavě na přelomu let 1990/1991 u příležitosti oslav 70. výročí založení tamního krúžku. Krúžky si budou soustavně vyměňovat archivní dokumenty, týkající se jejich historie, budou se navzájem informovat o svých plánech činnosti a o termínech svých akcí. Schůzka přinesla mnoho dalších námětů, které budou v jednotlivých krúžcích postupně projednány a podle možnosti a užitečnosti realizovány.

Jak se sluší a patří, na schůzce se také zpívalo a přitom se přišlo na to, že každý krúžek má ve svém repertoáru mnohé, čím by mohl pěvecký repertoár ostatních krúžků obohatit.

30. června ve věku 85ti let zemřela paní Milada Budíková, která přišla do krúžku ve dvacátých letech ze Strážnice a se svým manželem Arnoštem Budíkem (jemuž se někdy říkalo "slovácký král") patřila k vůdčím osobnostem krúžku třicátých a čtyřicátých let. S manželem se zúčastnila ve Velké natáčení slavného filmu prof. V. Úlehly Mizejíoi svět, podílela se na vytváření a realizaci pořadů Slováckých akademií válečných let. V prvních poválečných letech pracovala jako jednatelka krúžku a vedla nácvik tanců. Na ústředním hřbitově v Brně se s ní za nás rozloučil Jenda Krist, cimbalová muzika Dúbravěnka a mužský sbor starých krúžkařů - jejích současníků a krúžkařských žáků.

3. srpna zemřela v požehnaném věku 93 let paní Rozalie Páčová, sestra Karla Páče, dlouholetého vedoucího krúžkařské taneční složky, teta bratří Holých. Ve dvacátých letech se zasloužila o rozvoj tehdejšího krúžkového dění.

1. října se dožije 55ti let RNDr. Josef Mašek, CSc., dlouholetý krúžkař, nezapomenutelný zejména jako "farár" při fašankovém pochovávaní basy. Jožka dodnes hraje v muzice Dúbravěnka.

16. července oslavila čtyřicátiny zpěvačka Majka Ambrosová, nejmladší babička v krúžku.

Výsledky soutěže folklórních souborů v Jihomoravském kraji

Do oblastních přehlídek, jež jsou výběrem na národní přehlídku, která bude v r. 1989, byly krajskou porotou navrženy soubory:

na přehlídku Morava I (Valašsko) Kašava z Fryštáku, Bartošův soubor z Gottwaldova a Rusava z Bystřice p. H.;
na přehlídku Morava II (Brněnsko, Horácko, Haná) Brněnští gajdoši a Pořana z Brna, Vysočan z Jihlavy, Třebíččan z Třebíče, Klas z Kralic na Hané a Mánes z Prostějova;

na přehlídku Morava III (Slovácko) Břeclavan z Břeclavy, muzika J. Čecha s taneční skupinou, Hradišťan a Kunovjan z Uh. Hradiště, Danaj a Žerotín ze Strážnice, Lúčka ze Svatobořic-Mistřína, Pálava z Mikulova, Slovácký soubor z Kyjova a Zavádka z Čejkovic. Podle neoficiálních zpráv se při výběru na tuto přehlídku ještě uvažovalo s Radovanem z Napajedel, Včelaranem z Bílovic u Uh. Hradiště a Slováckým krúžkem SKŽ z Brna.

Něco o "našich" Fincech

Název organizace Limingan Nuorisoseura, se kterou jsme v přátelských stycích, bychom měli překládat jako "Mladá liminská beseda" a první slovo chápat v historickém významu (určitou analogií z našich dějin je označení Mladochů). "Mladé besedy" ve Finsku totiž vznikaly jako nové spolky koncem minulého století (první roku 1881) se stejným posláním a stejně širokým rozsahem kulturní a společenské činnosti jako Vlastenecké, Měšťanské apod. besedy zakládané u nás o několik desetiletí dříve. Nyní je ve Finsku 1300 Mladých besed se sto tisíci členy.

Mladá liminská beseda je nejstarší v severním Finsku - v roce 1991 oslaví sté výročí (a počítá přitom s naší účastí), má okolo 300 členů a široký záběr činnosti: organizuje sportovní život, má soubor divadelní, soubor lidových písní a tanců, pořádá taneční zábavy, hudební a jiné festivaly a mnoho dalších společenských a kulturních akcí. V čele je řídicí výbor, jehož předsedou je Oiva Karioja, místopředsedou Matti Kallen-Autio (bydlel u Křivánků) a jednatelkou Ritva Rautio (bydlela u Kristů). Ze členů řídicího výboru známe Ailu Junkkonen (bydlela u Buršů), Eevu Honkanen (kulturní referentka radnice v Limice, v ČSSR však nebyla), Ritvu Pietilä (bydlela u Hejátků) a Matti Lepistö (bydlel u Holasů). Dalšími organizačními články jsou vedení Kalevalské obce mládeže (v čele je Tellervo Lepistö, kterou jsme poznali jako choreografku a vedoucí taneční skupiny), náborový a členský výbor (předsedá mu Matti Kallen-Autio), výbor pro hospodaření a správu nemovitostí, výbor pro divadlo a oslavy, výbor pro vedení občerstvovacího provozu (předsedá Ritva Pietilä) a pořadatelský sbor. Z těch Finů, které známe, jsou členy těchto orgánů ještě Anna-Liisa Rosenberg (bydlela u Hejátků), Pentti Korkala (bydlel u Pavlíků), Reino Rautio a Heli Kallen-Autio.

A ještě zajímavost - jména některých našich přátel mají ve finštině konkrétní význam, pro nás však velmi neobvyklý: Alatalo (vedoucí hudby a zpěvu, bydlel u Trumpešů) znamená spodní dům, Helaakoski (bydlel u Kotasů) horký vodopád, Kallen-Autio pustá skála, Karioja podmořský skalní příkop, Lumiaho (bydlela u Janošíků) sněžná mýtina a Saari (přijmená řídí...)

Setkání na Strážné hůrce

V rámci moravských regionálních folklórních slavností zaujímají již 31 let významné místo Hornácké slavnosti, pořádané vždy v druhé půli července v centru této oblasti - - v městečku Velké nad Veličkou.

I letošní pořad nazvaný Setkání na Strážné hůrce, zcela zaplnil amfiteátr Hornáckého stadiónu a dokázal, že na Hornácku je stále z čeho vybírat. V jeho první části nechal autor Martin Kuchyňka prostor pro konfrontaci dvou generací - té, která je dnes hlavním nositelem tradic zdejšího folklóru v zastoupení muziky Martina Hrbáče, a té, jež ponese toto dědictví do 21. století, totiž dětem. Dlužno podotknout, že především mladá muzika z Velké i její dětští zpěváci svému kraji hanbu neudělají. V medailónových vstupech se poté představila velická cimbálová muzika Ležhory, jež vyžívá do neobyčejně čisté krystalické podoby a jejíž zpěváci pomalu důstojně nahrazují současné legendy hornáckého zpěvu, a cimbálová muzika Martina Kučery, který ji svými zemitými "sedláckými" ciframi dodává archaického výrazu a přibližuje tak hudebnímu projevu starých hudeců z Hrubé Vrbky.

Druhou půli pořadu vyplnily dva na Hornácku působící soubory, totiž Lipovjan z Lipova a Velička z Velké. U obou zaujal především jejich přirozený projev, maximální snaha o co nejmenší míru stylizace, obecně řečeno jejich "nesouborovost".

Svatba v podání Lipovjanu se všemi zvyklostmi k ní patřícími byla prosta obvyklé souborové jímavosti a je velice živým dokumentem místního chodu tohoto obřadu, pásmo Veličky Na Staré poště navodilo atmosféru zábavy ve velické hospodě. Hornácko, ležící na moravsko-slovenském pomezí, bylo přirozenou křižovatkou styku okolních obcí s vesnicemi a jejich kopanickými osadami slovenské strany. Proto se ve zdejších hospodách, představujících dříve přirozené centrum společenského života, mohli sejít obyvatelé myjavských kopanic, stejně jako lidé například z Hroznové Lhoty, Velké, Súčova či Nové Lhoty tak, jak tomu bylo v pásmu Veličky, které přiblížilo zpěvné i taneční umění celého širokého okolí.

Autorovi Setkání na Strážné Hůrce se však bohužel nepodařilo dát celému pořadu jednotnou koncepci, jak to

bývá obvyklé na podobných regionálních festivalech. Celý večer byl vlastně pouhou mozaikou vzájemně nepropojených, byť kvalitních, vstupů jednotlivých souborů a muzik.

Postrádali jsme i to, co by mělo tvořit koření i páteř regionálních pořadů, totiž vystoupení pamětníků a vesnic-
kých skupin.

Na obranu autora i celého programu je však nutno uvést několik informací. Pořad totiž vznikl za necelé tři týdny. Původně plánovaný a dlouhodobě připravovaný program Od ko-
lébky po hrob, jenž měl být vlastně jakýmsi průřezem ži-
vota na Hornácku, byl totiž tři týdny před slavnostmi zru-
šen. Někteří odpovědní pracovníci kultury na okrese Hodonín
si totiž, zdá se, stále neuvědomují, že lidovou kulturu je
nutno brát v celé její šíři, a v dnešní době je opravdu jen
těžko pochopitelné, proč se pokoušet zamlčet, že život
lidu a tím i jeho umění byl v některých svých oblastech
úzce spojen s religii. Bez této souvztažnosti totiž pořad
o životě na Hornácku, ale i v kterékoli jiné oblasti
opravdu udělat nejde. Zkušenosti z jiných regionálních
slavností ovšem ukazují, že tento vztah dnes problémem
být nemusí.

Dobry pocit a pohodu z hornáckého večera a vlastně
z celé prozpívvané noci však tato skutečnost jistě nikomu
nezkazila.

V. Štěpánek

J. M. Krist: STRUČNÁ HISTORIE SLOVÁCKÉHO KRÚŽKU V BRNĚ

1. pokračování

a zpívala lidové písně s takovým zanícením, že se nazvala Modloslužebníky.

První světová válka činnost krúžku přerušila, ale brzy po vzniku ČSR začíná žít nanovo. Se vznikem univerzity a dalších nových českých škol v Brně příliv mládeže ze Slovácka do krúžku vzrostl. Nastala zlatá doba krúžku, který se na dlouhou dobu stal vedoucí institucí v propagaci a péči o pěstování slováckého folklóru. Měl tehdy zejména funkci uvědomovací - mnohému slováckému chlapci, který doma považoval lidovou píseň za cosi podřadného, kroj za něco, co je nejlépe odložit, se teprve návštěvami krúžku otevřely oči a uvědomil si kladné stránky domácí folklórní tradice.

Krúžek se scházel jednou za čtrnáct dní a kromě zpěvu, tance a muziky byly na programu přednášky na témata, mající vztah k lidovému umění a Slovácku. O svých sběratelských zkušenostech hovořili dr. Joža Černík a Františka Kyselková, o rytmu slováckých písní prof. dr. Vladimír Ůlehla, o dialektu prof. Maxmilián Kolaja, o historii hnutí za udržení lidové kultury prof. dr. Jan Húsek, další přednášky byly věnovány velickým hudecům, lidové architektuře aj. Do krúžku docházely přední osobnosti brněnského kulturního a intelektuálního života, např. výtvarníci bratři Hlavicové (malíř František je autorem obálek prvních dílů Slováckých písniček), básník František Halas, spisovatel Jiří Mahen, veličtí rodáci generál Jiří Hudeček a zemský školní inspektor Karel Klusák, herci a tanečníci brněnských divadel a další.

Z podnětu dr. Karla Vetterleho, šéfa hudebního vysílání brněnského Radiojournalu, začal kolem roku 1925 krúžek spolupracovat s rozhlasem a brzy v něm vystupoval pravidelně. Mezi krúžkaři se našli autoři rozhlasových pořadů o lidovém životě, především M. K. Robuš (vlastním jménem Metoděj Kotásek), zrodila se tu postava lidového vypravěče ujce Vraňáčka, kterou v rozhlase ztělesňoval krúžkař Jan Křapa z Vlčnova.

Vrcholem činnosti meziválečného období bylo vydání 1. dílu zpěvníku Slovácké písničky dr. Jana Poláčka, uskutečněné r. 1936.

Schůzky krúžku dostaly v té době pevný vnitřní řád s přísnými, ač nepsanými zákony. K nim patřilo, že během večera nesměla být táž píseň opakována a že se nemíchaly písňe a tance různých oblastí Slovácka. Když se zpívaly a tančily hornácké, tedy jen ony, když "jelo" Podluží, tak jen ono, a nikdo "do toho neměu co mívít!" To vše řídili a střežili stárci, každoročně volení z nejlepších zpěváků a tanečníků. Původně byli jedinými funkcionáři (dá-li se to tak říci), teprve od r. 1926 byli kromě nich voleni také starostové krúžku. Být stárkem v brněnském krúžku bylo v ostatních slováckých krúžcích považováno za čest.

Zvláštním způsobem zapůsobila zpětně na folklór Slovácka krúžkařská muzika. Z různých podnětů, mezi nimiž byla tradice lidového hudectví zprvu jen inspirací, a především z osobní invence každého hráče a jeho představ o interpretaci slováckého folklóru, si vytvořila krúžkařská muzika vlastní styl, svého druhu soudobou stylizaci lidové tradice. Tento krúžkařský způsob hry pak postupně poznamenával další muziky, na Slovácku nově vznikající. A tak dodnes u všech muzik, pěstujících slovácký folklór, zaslechneme - někdy více, někdy méně - slohové prvky, vytvořené brněnským krúžkem v tomto období.

Osobnosti, které vytvářely podobu krúžku v meziválečném období, kdy se tu střídal podlužácký a hornácký ráz, bylo mnoho. Ze stárků vynikli Jura Prášek z Kuželova (pozdější dlouholetý hospodář, v jehož krejčovské dílně vznikly první kroje krúžku), Michal Švirga, Václav Damborský, Jaroš Mysliveček, Vladimír Klusák z Velké, bratři Josef a Zdeněk Filipovičové. Primášovali N. Laube, Jaroš Páč z Kuželova, Viktor Nopp, Jenek Horný ze Strážnice, Karel Bimka ze Svatobořic, Jan Rumíšek, Jaroš Němec a Mirek Šenk, těsně před druhou světovou válkou začínali Jaromír Běhúnek a Čeněk Nedbálek. Z předních zpěváků a tanečníků musíme připomenout Karla Pokorného-Latečku, Alfréda Vondráčka, Martina Sekerku z Velké, bratry Páčovy z Kuželova, Jožku Kupku, Jana Poláčka ze Strážnice (autora Slováckých písniček) a především Arnošta Budíka z Kyjova, který byl v těch letech duší krúžku a podílel se i na sestavení prvních dílů Slováckých písniček. Starostovali (a to většinou současně, protože až do ustavení krúžku jako spolku byli jen organizačními funkcionáři, "starali se") František Krátký, Arnošt Budík, Jožka Kupka, Karel Pokorný-Latečka a generál Jan Koutňák.

I. Slovácko v rámci národopisného členění Moravy (pokračování)

Nejsevernější moravský etnografický celek tvoří Lašsko. Prostírá se v okolí měst Frenštátu, Štramberka, Příboru, Ostravy (resp. její moravské části, dřívější Moravské Ostravy) a Místku (Frydek již patří k Slezsku). Z jižní strany přiléhá k Lašsku oblast Valašska, jež má svá přirozená centra v městech Gottwaldov (dříve Zlín), Vizovice, Vsetín, Valašské Klobouky, Valašské Meziříčí a Rožnov. Střed Moravy zaujímá bohatý region Hané. Celá Haná je vymezena zhruba linií měst Vyškov, Prostějov, Litovel, Šternberk, Lipník, Holešov, Napajedla a Zdounky. Uprostřed tohoto celku pak leží tři hanácké metropole - Kroměříž, Přerov a Olomouc. Ze západu k Hané přiléhají oblasti Horácka a Podhorácka, z jihovýchodu vlastní Slovácko. Všechny tři výše zmíněné národopisné celky jsou víceméně celistvé, přesně ohraničené, vyznačující se vlastním dialektem. Oblast Horácka a Podhorácka je naproti tomu značně nejednotná, do jisté míry uměle vytvořená. Podhorácký etnografický region tvoří obce rozkládající se kolem měst Moravské Budějovice, Třebíč, Velké Meziříčí, Velká Bíteš, Kunštát a Tišnov. Hranice Podhorácka ovšem nejsou a nikdy nebyly pevné, takže řadu obcí z jeho okrajových částí je možno přiřadit i k regionům okolním. Hovoří se zde nejrozličnějšími podřečímí hanáckého dialektu. Zbytek moravské části Českomoravské vrchoviny a Drahanská vrchovina náleží k Horácku. V jeho rámci se pak v okolí měst Třeště, Telče a Dačic (historicky moravských) a na celém novoměstsku a žďársku hovoří již dialekty českými, zbytek území ještě připadá k podřečím hanáckým. Vzhledem k stále rychlejšímu zániku některých dialektových prvků však již zanedlouho pozbude toto členění svého původního smyslu.

Samostatnou, svébytnou oblast tvoří širší okolí Brna. Nazýváme ji Brněnskem. I zde se hovoří podřečímí hanáckými.

Morava však má dnes i dva velké regiony etnograficky indiferentní. Jsou to oblasti dřívějšího souvislého německého osídlení - pás území táhnoucí se podél rakouských hranic od Slavonic (historicky moravských) přes Znojmo k Mikulovu, sahající ve své nejširší části až k Pohořelícím, a oblast kolem měst Rýmařova, Šumperku a Starého Města pod Sněžníkem, patřící druhy k tzv. Sudetám.

Němečtí kolonisté se na Moravě začali usazovat za markraběte Vladislava (1197--1222), později vznikaly i ostrovy německého osídlení uvnitř země - svitavský (i Svitavy patřily historicky k Moravě), moravskotřebovský, mohelnický, olomoucký, jihlavský a brněnský. V roce 1945 bylo veškeré kompromitovanější německé obyvatelstvo rozhodnutím vlády vystěhováno, a na Moravě tak zůstaly pouze jednotlivé německé rodiny. Oblast jihomoravského německého osídlení pak byla obydlena především obyvatelstvem sousedních regionů - na mikulovsku zejména ze Slovácka, na znojemsku a slavonicku z Horácka, takže je dnes poměrně celistvá a začínají v ní vznikat i nové národopisné vazby. Na sever Moravy se však přistěhovalo obyvatelstvo z nejrůznějších částí celé republiky i ze zahraničí (Rumunsko, Bulharsko), takže toto území je dodnes značně nejednotné a nalézá se v dosti neutěšeném stavu.

Etnografická oblast Slovácka zabírá poměrně rozsáhlé území jihovýchodní Moravy, Svá přirozená centra má v městech Břeclavě, Hodoníně, Kyjově, Strážnici, Veselí nad Moravou, Uherském Hradišti a Uherském Brodě. Slovácko ovšem není po kulturní stránce jednotné. Jednotlivé jeho podoblasti se liší krojem, lidovou architekturou, písněmi i tanci. Tato rozdílnost výrazových znaků je namoze dodnes patrná. Podle ní můžeme celý region vydělit do několika větších celků - Podluží (obce v okolí Břeclavy), Hanáckého Slovácka (přechodné oblasti mezi Slováckem a Hanou kolem Krumvíře, Čejče, Čejkovic atd.), Dolňácka (se středisky Kyjov, Strážnice, Uherské Hradiště a Uherský Brod), Hornácka (10 obcí rozložených v údolí říčky Veličky a na přilehlých stráních Bílých Karpat s přirozeným centrem v městěčku Velké nad Veličkou), Moravských Kopanic (tvoří je rozptýlené obce Žitková, Vyškovec a Vápenice se střediskem ve starém Hrozenkově a Lopeník se spádem do Březové. Moravské Kopanice jsou výběžkem kopaničářského osídlení Bílých Karpat na Moravě. Toto osídlení se na slovenské straně táhne v širokém pásu od Vrbovců po Hornou Suču) a Luhačovického Zálesí (přechodné oblasti směrem na Valašsko). Ani toto dělení však nevystihuje určitá regionální specifika přesně. Podrobněji lze Slovácko rozčlenit pomocí oblastí výskytu jednotlivých krojových typů (podobné členění existuje ovšem např. i pro Hanou). Takovýchto krojových typů se na Slovácku dodnes zachovalo zhruba 20.